

(M)eetjesland, sterk in voeding

Lefever, A. (2002), *Meetjesland, sterk in voeding – de impact van de voedingsindustrie op het Meetjesland, de voorwaarden en de strategie voor verdere groei*, Voeding Meetjesland, Eeklo, 51 p.

Het Meetjesland is een voedingsregio. Dat is in een notendop de conclusie van een studie, die door Voeding Meetjesland (voedingscluster Meetjesland) werd uitgevoerd. Naast de impact van de voedingsindustrie op het Meetjesland, gaat de studie ook in op de randvoorwaarden die bepalend zijn voor het verdere succes en de groei van de sector.

Impactstudie Voeding Meetjesland

De voedingsindustrie is in het Meetjesland sterk vertegenwoordigd. Niet alleen genereert deze sector veel werkgelegenheid, het Meetjesland is ook de thuisbasis van een aantal toonaangevende voedingsbedrijven. In haar streekvisie duidde het Streekplatform Meetjesland daarom de voedingsindustrie aan als een hefboom voor verdere ontwikkeling van de streek. In 1999 werd, onder impuls van het Streekplatform Meetjesland, een *voedingscluster* opgericht. De voedingscluster kreeg de naam Voeding Meetjesland en de zes stichtende leden stelden zich tot doel om samen initiatieven te ontwikkelen om de ontwikkelingskansen van de voedingsindustrie in het Meetjesland (en aldus ook de algemene socio-economische ontwikkeling) te bevorderen. In 2001 besloot Voeding Meetjesland een studie uit te voeren naar *de huidige en mogelijk toekomstige impact van de voedingsindustrie in het Meetjesland*. De studie bestaat uit drie hoofdstukken.

In het *eerste hoofdstuk* wordt de *betekenis van de voedingsindustrie voor het Meetjesland* becijferd.

Hiervoor worden cijfers gebruikt van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) en de Nationale Bank van België (NBB). Bij de zes bedrijven van Voeding Meetjesland (samen goed voor drie vierden van de loontrekkende tewerkstelling in de Meetjeslandse voedingsindustrie) werd een uitgebreide enquête georganiseerd, om de ontbrekende cijfers aan te vullen. Telkens werd de vergelijking gemaakt met de Vlaamse (of Belgische) voedingsindustrie en de globale secundaire sector in Vlaanderen. Meestal werd hiervoor een beroep gedaan op cijfers uit de recente sectorfoto voeding (Steunpunt WAV) en gegevens van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven. In het *tweede hoofdstuk* worden *zeven voorwaarden* genoemd, die noodzakelijk worden geacht voor het verdere *succes van de voedingsbedrijven*. Voor elk van deze succesfactoren wordt nagegaan in welke mate de vestiging in het Meetjesland kansen biedt of juist een bedreiging vormt. De analyse is gebaseerd op een grondige literatuurstudie, aangevuld met gesprekken met de algemeen directeurs van de zes bedrijven van Voeding Meetjesland. In het *derde hoofdstuk* wordt nagegaan welke acties de zes bedrijven van Voeding Meetjesland samen kunnen opzetten om te *anticiperen op de uitdagingen* beschreven in een tweede hoofdstuk. Deze denkoefening was niet eenvoudig, maar bracht enkele opportuniteiten aan het licht om een ontwikkeling van Voeding Meetjesland te koppelen aan een algemene ontwikkeling van de voedingssector, het bedrijfsleven en het maatschappelijk weefsel in het Meetjesland.

In dit artikel gaan we in op de resultaten van het eerste hoofdstuk. Voor de twee overige hoofdstukken verwijzen we naar de volledige studie of het syntheserapport.¹

Enkele definities

Het Meetjesland situeert zich in het Noordwesten van de provincie Oost-Vlaanderen en omvat, volgens de definitie gehanteerd in de studie, elf gemeenten: Aalter, Assenede, Eeklo, Kaprijke, Knesselare, Lovendegem, Maldegem, Nevele, Sint-Laureins, Waarschoot en Zomergem. Het beslaat ongeveer één vijfde van het grondgebied van Oost-Vlaanderen en telt ongeveer 130 000 inwoners. Zo'n 37 600 mensen verdienen er hun brood, waarvan 12 700 in de industrie.

De voedingsindustrie is een industriële sector die voedingsproducten voor mensen en dieren produceert, inclusief dranken en genotsmiddelen (NACE-code 15 en 16). In de studie wordt echter in de mate van het mogelijke met de enge definitie gewerkt en wordt de vervaardiging van tabaksproducten buiten beschouwing gelaten. Voor de voedingsindustrie in het Meetjesland maakt dit trouwens weinig uit, aangezien er nagenoeg geen tabaksindustrie is. Merk op dat brood- en banketbakkers wel inbegrepen zijn in de voedingsindustrie; slaggers en andere handelaars in voedingsproducten niet. Zij behoren tot de tertiaire sector.

Een belangrijke werkgever

Het meest in het oog springende cijfer is dat van de werkgelegenheid: 2 054 loontrekkenden werken (in 2000) in de Meetjeslandse voedingsindustrie. Eén op acht bedrijven in de secundaire sector zijn voedingsbedrijven, goed voor 20% van de totale industriële tewerkstelling in het Meetjesland. *Daarmee is de voedingsindustrie, na de bouw, de tweede belangrijkste industriële werkgever in het Meetjesland.* Dit cijfer houdt geen rekening met de vele zelfstandigen die werken in de voedingsindustrie. Volgens de sectorfoto voeding van Steunpunt WAV is 2,5% van het totaal aantal zelfstandigen in Vlaanderen werkzaam in de voedingsindustrie. Het gaat hier meestal om artisanale bakkers. Als we dit percentage toepassen voor het Meetjesland, dan mo-

gen we aannemen dat er naast de 2 054 loontrekkenden nog een 280-tal zelfstandigen werkzaam zijn in de voedingsindustrie.

Met die ruim 2 000 loontrekkenden is de voedingsindustrie sterk vertegenwoordigd in het Meetjesland. Een indicator die dat aantoont, is de aanwezigheidsindex. Deze maakt de verhouding tussen het aantal loontrekkenden in de Meetjeslandse voedingsindustrie en het aantal inwoners in het Meetjesland en vergelijkt die met dezelfde verhouding voor Vlaanderen. De verhouding in het Meetjesland blijkt 51% hoger te liggen dan in Vlaanderen (aanwezigheidsindex 1,51). De deelsectoren die het *sterkst vertegenwoordigd* zijn, zijn de *vleesindustrie* (3,31) en de *zuivelindustrie* (3,29), gevolgd door de *veevoederindustrie* (2,19). Ook de sector van de 'overige voedingsmiddelen', die onder meer de vervaardiging van brood, koekjes, snoepgoed en dieetvoeding omvat, is in het Meetjesland sterker vertegenwoordigd dan in Vlaanderen (1,15).

De loontrekkende werkgelegenheid in de Meetjeslandse voedingsindustrie is de laatste jaren opvallend sterk gegroeid. Terwijl de loontrekkende werkgelegenheid in de Vlaamse voedingsindustrie *in de periode 1994-2000* met nog geen procent steeg, *kwamen er in de Meetjeslandse voedingsindustrie 200 loontrekkende jobs bij, een stijging van 10%*. Belangrijkste redenen hiervoor zijn de opstart van een fabriek van Vandemoortele Bakery Products in Eeklo (+120 jobs), de verdere uitbouw van de Campina-vestiging te Aalter en de toename van de export.

Typering van de werknemer in de voedingsindustrie

In de studie wordt aangetoond dat de voedingsindustrie op een aantal punten verschilt van de klassieke industriële sectoren. Zo werken er opvallend *meer vrouwen*, ligt het *aandeel deeltijdse arbeid beduidend hoger* en wordt er veel *meer* gebruik gemaakt van *tijdelijke arbeidskrachten*.

Voor de werktijdregeling werd een enquête uitgevoerd bij de *zes bedrijven* van Voeding Meetjesland. De vragenlijst werd zo opgesteld, dat een vergelijking kon worden gemaakt met de cijfers van

Europese enquête van de arbeidskrachten, die op nationaal niveau beschikbaar zijn. *De resultaten tonen aan dat er door de toenemende automatisatie meer en meer in ploeg wordt gewerkt en dat de werktijd vaker a-typisch is.* Ruim één op drie loontrekkenden uit deze bedrijven (36%) werkt in ploegverband (t.o.v. 27% in de Belgische voedingsindustrie). Minder dan de helft (44%) van het personeel in de zes bedrijven van Voeding Meetjesland heeft identieke werktijden (t.o.v. 68% in de Belgische voedingsindustrie). 72% van het personeel van Voeding Meetjesland werkt nooit 's nachts (t.o.v. 80% in de Belgische voedingssector) en 85% nooit op zaterdag (t.o.v. 75% in de Belgische voedingssector).

Economische prestaties

Omzet en toegevoegde waarde

Een aantal gegevens omtrent de werkgelegenheid, omzet en toegevoegde waarde worden samengevat in tabel 1. Daarbij wordt een vergelijking gemaakt tussen de voedingsindustrie in het Meetjesland, het Meetjesland in zijn totaliteit en de Belgische voedingsindustrie. Ook hier stellen we weer vast *dat de Meetjeslandse voedingsindustrie beel wat omzet en toegevoegde waarde genereert in verhouding tot het aantal inwoners.* Dat het aandeel van de toegevoegde waarde in de omzet in de Meetjeslandse voedingsindustrie relatief laag is, komt omdat een aantal voedingsbedrijven (zoals

Lotus en Ter Beke) in het Meetjesland hun hoofdkantoor heeft.

Investerings

Volgens cijfers van de NBB investeert de Meetjeslandse voedingssector jaarlijks gemiddeld 2,6% van haar omzet in nieuwe machines, gebouwen en technologie. Dit is aanzienlijk minder dan het gemiddelde voor de Belgische voedingsindustrie (4,1%). De cijfers van de NBB zijn berekend op basis van geconsolideerde jaarrekeningen en houden geen rekening met de plaats waar geïnvesteerd wordt. Daarom werd een enquête uitgevoerd bij *de zes bedrijven van Voeding Meetjesland.* Daaruit blijkt dat zij *in de periode 1995-2000 samen zo'n 126 miljoen euro of zo'n 4,7% van hun omzet (gerealiseerd in het Meetjesland) investeerden in hun Meetjeslandse vestigingen.* En aan deze investeringsgolf blijkt voorlopig nog geen einde te komen. Campina kondigde recent nog zeer forse investeringen aan in haar vestiging in Aalter.

Indirecte effecten

Eén van de pronkstukken van de studie is een analyse van het aankoopgedrag van de zes bedrijven van Voeding Meetjesland. Daaruit blijkt *dat deze bedrijven ongeveer 83% van hun totale aankopen in België doen.* Een gelijkaardige analyse van Fevia op basis van de input-outputtabellen van 1990 leer-

Tabel 1.

Overzicht van de werkgelegenheid, omzet en toegevoegde waarde (2000).

	Aandeel in		
	Meetjesland (n)		België (%)
inwoners	130 087		1,3
	Meetjeslandse voeding (n)	Meetjesland (alle sectoren) (%)	België voeding (%)
loontrekkenden	2 054	7,7	2,4
omzet (miljoen euro)	819	28	3,6
toegevoegde waarde (miljoen euro)	151	18	2,8

Bron: Voeding Meetjesland, op basis van het NIS, RSZ en de Nationale Bank van België.

de dat dit aandeel voor de Belgische voedingsbedrijven gemiddeld 60% bedraagt. Ongeveer 8% van de aankopen van de zes (= 27 miljoen euro) gebeuren in het Meetjesland, waarvan ongeveer twee derden in *de landbouw*.

Een andere belangrijke leverancier zijn *de diensten*. Dit kan gaan van commissie op interimarbeid, onderhouds- en herstellingswerken, de installatie van hard- en software of drukwerk, tot de aankoop van broodjes of relatiegeschenken. De *omzet* die hierdoor *in het Meetjesland* wordt gegenereerd draagt naar schatting *7 miljoen euro of 0,24% van de totale omzet in het Meetjesland*. Ruw geschat, kan men stellen dat de zes bedrijven van Voeding Meetjesland minstens 25 indirecte voltijdse arbeidsplaatsen genereren in de Meetjeslandse dienstensector.

Anja Lefever
Streekplatform Meetjesland

Noot

1. Beide rapporten zijn te verkrijgen op het secretariaat van Voeding Meetjesland, tel: 09-376 97 38, voeding@meetjesland.be. De integrale studie zal binnenkort ook gedownload kunnen worden op <http://voeding.meetjesland.be>.

Bibliografie

In de voeding loopt alles gesmeerd, Sectorrapport deel 1, Steunpunt WAV, STC Gent-Eeklo, STC Turnhout, 2002, Leuven, 50 p.